GABRIEL WÓJCIK
(1930–2021)

Gabriel Wójcik urodził się w Wożuczynie w województwie lubelskim 1 stycznia 1930 r. W latach 1946-1950 uczęszczał do Prywatnego Liceum Ogólnokształcącego OO. Bernardynów w Radecznicy (b. powiat zamojski). Po zdaniu egzaminu maturalnego w 1950 r. rozpoczął studia geograficzne na Uniwersytecie Łódzkim. Po ukończeniu w 1953 r. studiów I stopnia przeniósł się na Uniwersytet Wrocławski (UWr.), gdzie kontynuował naukę na II stopniu studiów, obierając specjalizację hydroklimatologiczną. Studia ukończył w 1955 r., pisząc pracę magisterską pod kierunkiem prof. dr hab. Aleksandra Kosiby. Pracę zawodową rozpoczął jednak już w 1954 r. w Zakładzie i Obserwatorium Meteorologii i Klimatologii UWr. na stanowisku młodszego asystenta. W 1962 r. przeprowadził się do Katowic-Ligoty, aby podjąć pracę w Planetarium i Obserwatorium Astronomicznym w Chorzowie. Od podstaw zorganizował w tej jednostce Obserwatorium Meteorologiczne i pełnił funkcję jego kierownika. Było ono nie tylko placówką naukowo-badawczą, ale także dydaktyczną i usługową. W marcu 1966 r. uzyskał stopień doktora nauk geograficznych na UWr. na podstawie rozprawy pt. *Intensywność ochładzania bioklimatycznego we Wrocławiu* wykonanej pod kierunkiem prof. A. Kosiby. W lutym 1967 r. rozpoczął pracę w Katedrze Meteorologii i Klimatologii UMK w Toruniu na etacie adiunkta. Stopień naukowy dr hab. nauk geograficznych w zakresie geografii fizycznej uzyskał w 1976 r., na podstawie oceny dorobku naukowego i rozprawy pt. *Zagadnienia klimatologiczne i glacjologiczne Islandii* przedłożonej Radzie Wydziału Nauk Przyrodniczych UWr. Tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego otrzymał w 1989 r., natomiast stanowisko profesora zwyczajnego na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika (UMK) w Toruniu w roku 1997. Od stycznia 1978 r. do września 2000 r. kierował Zakładem Klimatologii w Instytucie Geografii UMK. W okresie 1981-1984 sprawował funkcję prodziekana Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UMK, a w kadencji 1984-1987 prorektora ds. Dydaktyki i Wychowania UMK. Na emeryturę przeszedł 1 października 2000 r., natomiast pracę dydaktyczną na UMK kontynuował do 2004 roku. 1 października 2001 r. podjął pracę w Wyższej Pomor-

skiej Szkole Turystyki i Hotelarstwa (obecnie Wyższa Szkoła Gospodarki) w Bydgoszczy na etacie profesora, którą zakończył we wrześniu 2009 roku. W tym czasie pełnił przez dwie kadencje godność rektora tej uczelni (w okresie od 1 września 2003 r. do 31 sierpnia 2007 r).

Na początku swojej kariery naukowej G. Wójcik zajmował się zagadnieniami z pogranicza klimatologii i biometeorologii. Prowadzone badania naukowe na tym polu badawczym uwieńczone zostały napisaniem i obroną wspomnianej wcześniej rozprawy doktorskiej. Ponadto, w tym samym czasie, brał udział także w badaniach klimatu Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego, podjętych w latach 1954-1956 przez zespół prof. A. Kosiby. Jego problematyką naukową było badanie zanieczyszczeń atmosferycznych, w tym szczególnie zapylenia powietrza. W późniejszym czasie w Obserwatorium Meteorologicznym w Chorzowie prowadził wraz ze swoim zespołem badania wpływu aerozolu atmosferycznego na przezroczystość atmosfery i natężenie bezpośredniego promieniowania słonecznego. Podjęte wówczas zagadnienie przezroczystości atmosfery i jego wpływu na dopływ promieniowania słonecznego do powierzchni ziemi stało się jednym z głównych kierunków badawczych G. Wójcika, stale występującym w poszczególnych okresach jego działalności naukowej.

Z perspektywy oglądu całego dorobku naukowego nie ulega jednak wątpliwości, iż głównym obszarem zainteresowań naukowych G. Wójcika były badania polarne. W okresie trwania Międzynarodowego Roku Geofizycznego (1957-1959) brał udział w trzech kolejnych letnich wyprawach na Spitsbergen organizowanych przez Polską Akademię Nauk. W zespole pod kierunkiem prof. A. Kosiby uczestniczył w badaniach meteorologiczno-glacjologicznych na lodowcach Werenskiölda i Hansa (SW Spitsbergen), położonych w pobliżu utworzonej wtedy polskiej stacji polarnej w Hornsundzie. W czasie wypraw zdobył bogate doświadczenie w zakresie organizacji i prowadzenia terenowych badań w trudnych warunkach polarnych, które później szeroko wykorzystywał.

Do problematyki polarnej G. Wójcik wrócił po zatrudnieniu na UMK w Toruniu, uczestnicząc w lecie 1968 r. w Polskiej Wyprawie Glacjologicznej na Islandię, kierowanej przez prof. Rajmunda Galona. Podczas tej wyprawy G. Wójcik zgromadził niezwykle bogate materiały badawcze, które były podstawą do napisania rozprawy habilitacyjnej. Po uzyskaniu habilitacji w 1976 r. znacząco zaktywizował swoją działalność organizacyjną i naukową w zakresie badań polarnych. W latach 1977, 1978 i 1982 kierował Toruńskimi Wyprawami Polarnymi na Spitsbergen (w rejon Kaffiøyry), a w okresie XI 1978 – V 1979 uczestniczył w I Polskiej Kontynentalnej Wyprawie Antarktycznej PAN do Stacji A.B. Dobrowolskiego w Oazie Bungera (Antarktyda Wschodnia), pełniąc funkcję kierownika naukowego. W czasie wszystkich wypraw polarnych prowadził badania meteorologiczne (standardowe obserwacje podstawowych elementów pogody, aktynometryczne, topoklimatyczne na lodowcach oraz termiki gruntu wybranych ekotopów) i glacjologiczne, w tym szczególnie bilansu masy i dynamiki ruchu lodowców.

Drugim, obok badań polarnych, głównym kierunkiem zainteresowań G. Wójcika był klimat Polski Północnej, rozpatrywany w różnych skalach przestrzennych i czasowych. Pod jego kierunkiem przygotowano dla tej części kraju opracowania dotyczące

temperatury powietrza, termicznych pór roku, opadów atmosferycznych i usłonecznienia. Badania mezo- i topoklimatyczne dotyczyły głównie klimatu lasu (Rezerwat Przyrody „Las Piwnicki" k. Torunia) i klimatu miasta na przykładzie Torunia. W 1991 r., wraz z zespołem pracowników Instytutu Geografii oraz Instytutu Biologii i Ochrony Środowiska UMK, G. Wójcik rozpoczął starania o współudział w krajowym programie Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego (ZMŚP), którego założenia programowe i organizacyjne w ramach Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska (PIOŚ) przygotowywał prof. dr hab. Andrzej Kostrzewski z Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu. W 1992 r. PIOŚ powołała sieć 6 Stacji Bazowych ZMŚP, wśród których znalazła się proponowana przez zespół toruński Stacja w Koniczynce k/ Torunia, położona w zlewni reprezentatywnej Strugi Toruńskiej. Na jej kierownika został powołany G. Wójcik – pełnił tę funkcję do 2000 roku.

Profesor dr hab. G. Wójcik jest autorem i współautorem ponad 180 publikacji naukowych, popularnonaukowych i sprawozdań z zakresu klimatologii Polski i krajów polarnych, zmian i wahań klimatu, aktynometrii i monitoringu środowiska przyrodniczego, a także jest redaktorem i współredaktorem szeregu pozycji książkowych.

Działalność organizacyjna G. Wójcika przejawiał się również w postaci zaangażowania w życie stowarzyszeń i organizacji naukowych. W 1978 r. został członkiem Komitetu Badań Polarnych PAN, w ramach którego zainicjował utworzenie w 1991 r. Komisji Meteorologii i Klimatologii Polarnej (przewodniczył jej do 2001 r.) i organizowanie corocznych seminariów, których pokłosiem było czasopismo (rocznik) pt. *Problemy klimatologii polarnej*. W latach 1970-1984 był przewodniczącym Oddziału Pomorskiego Polskiego Towarzystwa Geofizycznego, w okresie 1992-2004 przewodniczącym Wydziału III Towarzystwa Naukowego w Toruniu. Był członkiem założycielem, a w latach 1983-1986 wiceprezesem Klubu Polarnego Polskiego Towarzystwa Geograficznego. W latach 1981-1986 był członkiem Komitetu Meteorologii i Fizyki Atmosfery PAN.

Profesor Gabriel Wójcik prowadził z zamiłowaniem liczne zajęcia dydaktyczne, głównie z zakresu meteorologii i klimatologii na studiach geograficznych, ochrony środowiska oraz turystyki i rekreacji. Jego wykłady, realizowane według oryginalnego i starannie przygotowanego programu autorskiego, przedstawione jednocześnie jasnym językiem, cieszyły się dużym powodzeniem wśród słuchaczy studiów stacjonarnych, zaocznych i podyplomowych. Wypromował łącznie 250 magistrów, w tym 243 z geografii i 7 z zakresu turystyki i rekreacji. Pod jego kierunkiem przygotowano 5 rozpraw doktorskich. W jego dorobku znajduje się też szereg recenzji dysertacji doktorskich i habilitacyjnych oraz wniosków o tytuł naukowy profesora.

Do najważniejszych wyróżnień i odznaczeń G. Wójcika należą: nagroda indywidualna Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (1977), Złoty Krzyż Zasługi (1978), Medal Komisji Edukacji Narodowej (1988) i Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1989). Posiada też Złote Odznaki Polskiego Towarzystwa Geograficznego i Polskiego Towarzystwa Geofizycznego. Z tą drugą odznaką profesor czuł się najbardziej związany. W październiku 2000 r. Walny Zjazd Polskiego Towarzystwa Geofizycznego przyznał G. Wójcikowi godność członka honorowego w uznaniu wybitnych zasług dla rozwoju Towarzystwa i osiągnięć w naukach geofizycznych.

Gabriel Wójcik był nie tylko wybitnym naukowcem, dydaktykiem i organizatorem badań naukowych, ale także człowiekiem wielkiego serca i dobroci. Do jego największych cech charakteru należałoby zaliczyć: skromność, życzliwość, pogodę ducha i skłonność do kompromisu. Pomimo wielu różnych przeciwności losu nigdy nie zatracił pogodnego usposobienia i optymistycznego podejścia do życia. Pod tym względem był niedoścignionym wzorem.

Uroczystości pogrzebowe prof. dr hab. Gabriela Wójcika odbyły się 12 marca w Kościele Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa w Toruniu (Rubinkowo). Został pochowany na toruńskim Cmentarzu Komunalnym nr 2 przy ul. Grudziądzkiej 129-137 (tzw. mały cmentarz komunalny przy Osiedlu Koniuchy).

Rajmund Przybylak
Katedra Meteorologii i Klimatologii UMK w Toruniu